

Distribuirane sile

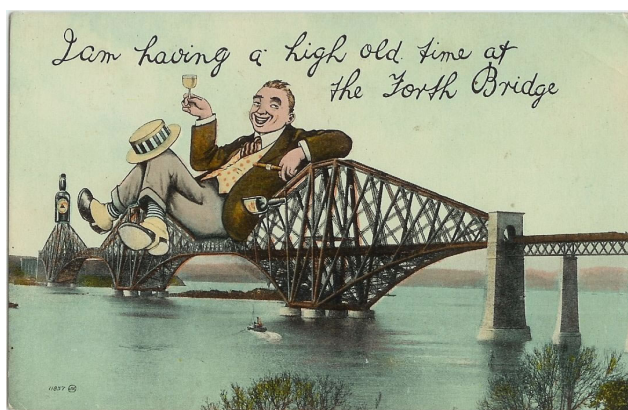
K. F.

podjela sila prema području djelovanja:

- **koncentrirana sila:** djeluje u točki
- **distribuirana/raspodijeljena sila:** djeluje u svim točkama određenoga geometrijskog područja, dijela kontinuuma

[kontinuum: matematički i fizički model prostora ili njegova dijela u kojemu se uzima da je prostor neprekinut, što znači da je beskrajno djeljiv („nešto, svaki dio čega ima dijelove” [C. S. Peirce]) i bez praznina ili prekida, pri čemu se svakoj točki mogu pridijeliti određena fizikalna svojstva]

distribuirane sile: linijske, plošne, zapreminske/volumenske

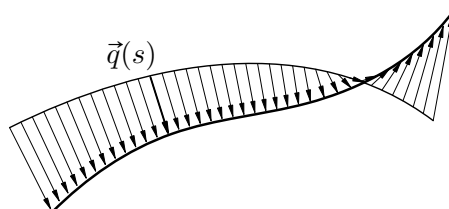

podjela sila prema dosegu:

- **sile dalekoga dosega:** mogu se pojaviti između svakoga para čestica (primjerice, gravitacijska sila)
djeluju na cijelo tijelo, pa se prikazuju zapreminskim silama
- **sile kratkoga dosega:** mogu se pojaviti samo između susjednih čestica
kontaktne sile djeluju na dodirnoj površini tijela, a *unutarnje* preko zamišljene plohe kojom se razdvajaju dijelovi tijela, pa se prikazuju plošnim silama

matematički prikaz distribuiranih sila: vektorske funkcije jedne, dvije ili tri varijable:

$$\vec{q} : s \mapsto \vec{q}(s) = q_x(s)\vec{i} + q_y(s)\vec{j} + q_z(s)\vec{k}, \quad s \in [s_1, s_2] \subseteq \mathbb{R}$$

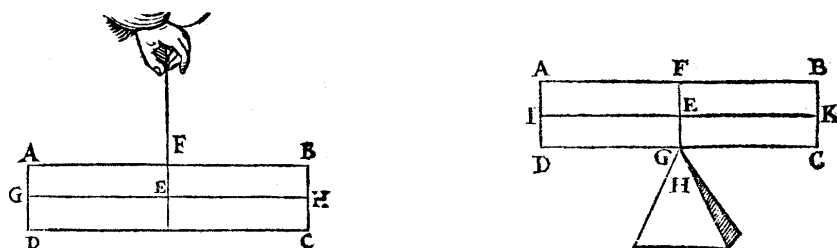

$$\vec{q} : (u, v) \mapsto \vec{q}(u, v) = q_x(u, v)\vec{i} + q_y(u, v)\vec{j} + q_z(u, v)\vec{k}, \quad (u, v) \in A \subseteq \mathbb{R}^2$$

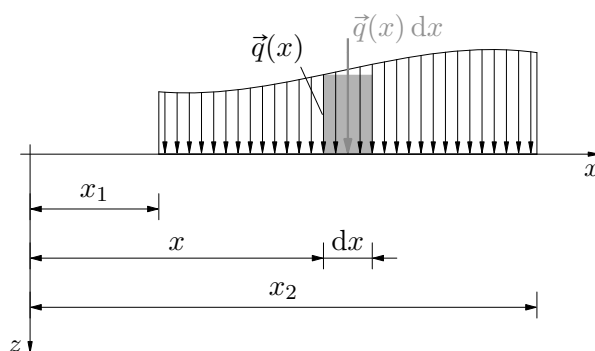
$$\vec{q} : (x, y, z) \mapsto \vec{q}(x, y, z) = q_x(x, y, z)\vec{i} + q_y(x, y, z)\vec{j} + q_z(x, y, z)\vec{k}, \quad (x, y, z) \in V \subseteq \mathbb{R}^3$$

linijske sile

vertikalni pravac kroz težište pravokutnika jedna stranica kojega je horizontalna (iz Stevinovih *Počela umijeća vaganja* [1586.]):

sila na dijelu $[x_1, x_2]$ osi x , prikazana vektorskom funkcijom $\vec{q} : s \mapsto \vec{q}(x) = q(x) \vec{k}$:

- rezultirajuće djelovanje u ishodištu:

◇ rezultirajuća sila:

$$dF_R(x, dx) = q(x) dx$$

$$F_R = \int_{x_1}^{x_2} dF_R(x, dx) = \int_{x_1}^{x_2} q(x) dx$$

$$\vec{F}_R = F_R \vec{k}$$

◇ rezultirajući moment:

$$dM_{R/0}(x, dx) = dF_R(x, dx) \cdot \left(x + \frac{dx}{2}\right) = q(x) x dx + \underbrace{q(x) \frac{dx^2}{2}}_{\text{zanemarivo}} = q(x) x dx$$

$$M_{R/0} = \int_{x_1}^{x_2} dM_{R/0}(x, dx) = \int_{x_1}^{x_2} q(x) x dx$$

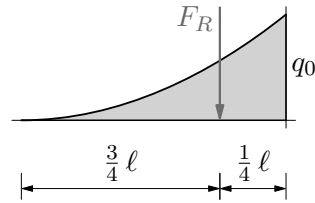
$$\vec{M}_{R/0} = -M_{R/0} \vec{j}$$

- pravac djelovanja rezultante $\vec{F}_R \neq \vec{0}$:

$$x_R F_R = M_{R/0} \implies x_R = \frac{M_{R/0}}{F_R} = \frac{\int_{x_1}^{x_2} q(x) x dx}{\int_{x_1}^{x_2} q(x) dx} \quad \text{ako je } \int_{x_1}^{x_2} q(x) dx \neq 0$$

- primjeri:

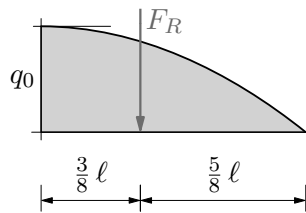
♣ $q(x) = \frac{q_0}{\ell^2} x^2$

$$F_R = \int_0^\ell \frac{q_0}{\ell^2} x^2 dx = \frac{q_0}{\ell^2} \int_0^\ell x^2 dx = \frac{q_0}{\ell^2} \frac{x^3}{3} \Big|_0^\ell = \frac{q_0}{3\ell^2} \ell^3 = \frac{1}{3} q_0 \ell$$

$$x_R = \frac{1}{F_R} \int_0^\ell \frac{q_0}{\ell^2} x^2 x dx = \frac{q_0}{\ell^2 F_R} \int_0^\ell x^3 dx = \frac{q_0}{\ell^2 F_R} \frac{x^4}{4} \Big|_0^\ell = \frac{q_0}{4 F_R} \ell^2 = \frac{3}{4} \ell$$

♣ $q(x) = q_0 \left(1 - \frac{x^2}{\ell^2}\right)$

$$F_R = \int_0^\ell q_0 \left(1 - \frac{x^2}{\ell^2}\right) dx = q_0 \int_0^\ell dx - \frac{q_0}{\ell^2} \int_0^\ell x^2 dx$$

$$= q_0 x \Big|_0^\ell - \frac{q_0}{\ell^2} \frac{x^3}{3} \Big|_0^\ell = q_0 \ell - \frac{1}{3} q_0 \ell = \frac{2}{3} q_0 \ell$$

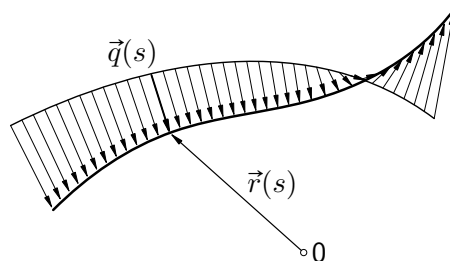
$$x_R = \frac{1}{F_R} \int_0^\ell q_0 \left(1 - \frac{x^2}{\ell^2}\right) x dx = \frac{q_0}{F_R} \left(\int_0^\ell x dx - \frac{1}{\ell^2} \int_0^\ell x^3 dx \right)$$

$$= \frac{q_0}{F_R} \left(\frac{x^2}{2} \Big|_0^\ell - \frac{x^4}{4\ell^2} \Big|_0^\ell \right) = \frac{q_0}{4 F_R} \ell^2 = \frac{3}{8} \ell$$

♣ $q(x) = \frac{q_0}{\ell} x$, $q(x) = q_0 \left(1 - \frac{x}{\ell}\right)$, $q(x) = \frac{q_0}{\ell^3} x^3$ i $q(x) = q_0 \left(1 - \frac{x^3}{\ell^3}\right)$

... domaća zadaća!

opća sila $\vec{q} : s \mapsto \vec{q}(s) = \vec{q}_r(\vec{r}(s))$ na dijelu prostorne krivulje $\vec{r} : s \mapsto \vec{r}(s)$ za $s \in [s_1, s_2] \subset \mathbb{R}$

- rezultirajuće djelovanje u ishodištu:

$$\vec{F}_R = \int_{s_1}^{s_2} \vec{q}(s) ds$$

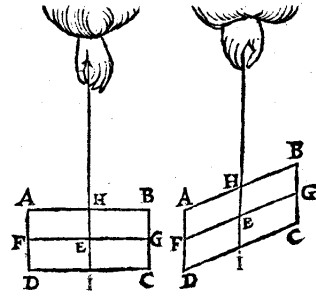
$$\vec{M}_{R/0} = \int_{s_1}^{s_2} \vec{r}(s) \times \vec{q}(s) ds$$

- poseban slučaj: $\vec{q}(s) = q(s) \vec{e}$

hvatište rezultante:
$$\vec{r}_R = \frac{\int_{s_1}^{s_2} q(s) \vec{r}(s) ds}{\int_{s_1}^{s_2} q(s) ds}$$

uz uvjet
$$\int_{s_1}^{s_2} q(s) ds \neq 0$$

ako je $q > 0$ na $[s_1, s_2]$, riječ je o težištu dijela krivulje

plošne sile

sila $\vec{q} : (u, v) \mapsto \vec{q}(u, v) = \vec{q}_r(\vec{r}(u, v))$ na liku ili dijelu plohe $\vec{r} : (u, v) \mapsto \vec{r}(u, v)$ za $(u, v) \in A \subset \mathbb{R}^2$ rezultirajuće djelovanje u ishodištu:

$$\vec{F}_R = \int_A \vec{q}(u, v) dA$$

$$\vec{M}_{R/0} = \int_A \vec{r}(u, v) \times \vec{q}(u, v) dA$$

zapreminske sile

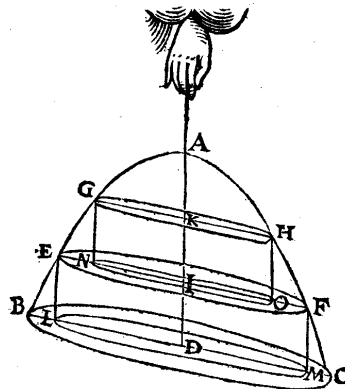
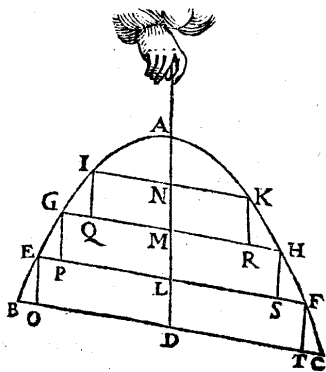
sila $\vec{q} : (x, y, z) \mapsto \vec{q}(x, y, z)$ na tijelu V , $(x, y, z) \in V \subset \mathbb{R}^3$ rezultirajuće djelovanje u ishodištu:

$$\vec{F}_R = \int_V \vec{q}(x, y, z) dV$$

$$\vec{M}_{R/0} = \int_V \vec{r}(x, y, z) \times \vec{q}(x, y, z) dV$$

težišta ravninskih likova, dijelova ploha i tijelâ ($q > 0$ na A ili V)

$$\vec{r}_T = \frac{\int_A q(u, v) \vec{r}(u, v) dA}{\int_A q(u, v) dA} \quad \text{i} \quad \vec{r}_T = \frac{\int_V q(x, y, z) \vec{r}(x, y, z) dV}{\int_V q(x, y, z) dV}$$

vektorski uvjeti ravnoteže tijela na koje djeluju koncentrirane i distribuirane sile i momenti:

$$\sum_{i=1}^n \vec{F}_i + \int_{s_1}^{s_2} \vec{q}_\ell(s) ds + \int_A \vec{q}_p(u, v) dA + \int_V \vec{q}_v(x, y, z) dV = \vec{0}$$

$$\begin{aligned} \sum_{i=1}^n \vec{r}_i \times \vec{F}_i + \sum_{j=1}^m \vec{M}_j + \int_{s_1}^{s_2} \vec{r}_\ell(s) \times \vec{q}_\ell(s) ds + \int_{s_1}^{s_2} \vec{m}_\ell(s) ds \\ + \int_A \vec{r}_p(u, v) \times \vec{q}_p(u, v) dA + \int_A \vec{m}_p(u, v) dA \\ + \int_V \vec{r}_v(x, y, z) \times \vec{q}_v(x, y, z) dV = \vec{0} \end{aligned}$$

osnovna skalarna formulacija uvjetâ ravnoteže tijela na koje djeluju koncentrirane i distribuirane sile i momenti ... domaća zadaća!